

Epävirallinen eurooppaministerikokous Kööpenhaminassa; Neuvostoraportti

Kokous

Epävirallinen eurooppaministerikokous 2.9.2025

Neuvoston puheenjohtajavaltio Tanska järjesti epävirallisen eurooppaministerikokouksen Kööpenhaminassa 2.9.2025. Kokousta edeltävälle illalliselle ja kokouksen ensimmäiseen työistuntoon osallistui myös EU:n hakijamaiden edustajia.

Hakijamaiden kanssa käydyssä keskustelussa korostettiin Kööpenhaminan kriteerien merkitystä laajentumisprosessissa. Hakijamaiden täyttäessä asetetut ehdot EU:n on oltava uskottava toimija ja tehtävä osansa. Asteittaisen lähentymisen EU:hun katsottiin hyödyttävän molempia osapuolia. Etenemisen tulee olla tältäkin osin meriittipohjaista, ja lopullisena tavoitteena säilyy täysjäsenyys. Komissio esitteli tuoretta Eurobarometria kansalaisten suhtautumisesta laajentumiseen. Yhteisenä haasteena on viestinnän parantaminen.

EU-maiden kesken oikeusvaltioperiaatteen vahvistamisesta käydyssä keskustelussa korostettiin EU:n oikeusvaltiovälineiden tehokasta ja johdonmukaista käyttöä. EU-rahoituksen entistä tiukempi kytkeminen oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen nousi vahvasti esille. Komission MFF-ehdotukset saivat tältä osin laajaa tukea.

Lounaalla keskusteltiin EU:n sisäisistä uudistuksista. Jatkokeskustelujen pohjaksi odotetaan komission politiikka-arvioita.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand. Kokousta edeltävälle illalliselle osallistui Suomen Tanskan-suurlähettiläs Jukka Siukosaari.

EU:n laajentuminen – EU-maiden keskustelu hakijamaiden kanssa

Kokouksen ensimmäisessä työistunnossa keskusteltiin EU:n laajentumisesta yhdessä hakijamaiden kanssa. Keskusteluun osallistuivat EU-maiden lisäksi Ukrainan, Moldovan, Albanian, Bosnia-Hertsegovinan, Montenegron, Pohjois-Makedonian, Serbian, Kosovon ja Turkin edustajat.

Puheenjohtaja korosti tarvetta varmistaa kriteereihin perustuva ja uskottava laajentumisprosessi. Hakijamaiden on täytettävä ns. Kööpenhaminan kriteerit. EU:n on tuettava hakijamaiden EU-tietä ja valmistauduttava laajentumiseen myös itse. Kansalaisviestinnässä on parannettavaa sekä EU- että hakijamaissa. Joidenkin hakijamaiden liittyminen eurooppalaiseen maksualueeseen (SEPA) sekä Erasmus+-ohjelmaan ja EU-roamingiin liittyvä yhteistyö ovat hyviä esimerkkejä asteittaisesta lähentymisestä. Asteittainen lähentyminen ei korvaa laajentumisprosessia, vaan tukee sitä.

Komissio (komissaari Kos) korosti, että myös EU:n tulee tehdä osansa laajentumisprosessissa. Ukraina ja Moldova ovat tehneet kotiläksynsä, ja on aika avata ensimmäiset neuvotteluklusterit niiden kanssa. Kaikkiin huoliin, joita jäsenvaltioilla voi olla, voidaan vastata jäsenyysneuvottelujen aikana. Teknisellä

tasolla on jo edetty valtavasti. Kun Montenegro, Albania ja ehkä seuraavana Moldova lähestyvät loppusuoraa, myös kansalaisten on oltava vakuuttuneita.

Komissio esitteli tuoretta [Eurobarometri-tutkimusta kansalaisten suhtautumisesta laajentumiseen](#). 56 % EU-kansalaisista tukee EU:n laajentumista (vrt. 10 vuotta sitten 39 % kansalaisista tuki ja 51 % vastusti). Luvut vaihtelevat kuitenkin suuresti jäsenvaltioittain, ja neljässä jäsenvaltiossa (DE, AT, CZ ja FR) tuki on alle 50 %. Laajentumisen etuina nähdään mm. suuremmat sisämarkkinat, EU:n globaalin vaikutusvallan kasvu, uudet työmahdollisuudet ja turvallisuuden parantuminen. Suurimpia huolenaiheita ovat muuttoliike, korruptio, järjestäytynyt rikollisuus ja laajentumisen kustannukset.

Hakijamaiden kansalaisten keskuudessa suhtautuminen EU:hun ja liittymisprosessiin on yleisesti ottaen positiivista. Matalinta tuki EU-jäsenyydelle on Serbiassa. Hakijamaiden kansalaisten suurin huolenaihe on nuorten maastamuutto.

Komissio näki keskeisenä haasteena kansalaisten alhaisen tietoisuuden laajentumisesta. Tuki laajentumiselle jää heikommaksi niissä maissa, joissa kansalaiset kokevat, että heitä ei ole informoitu aiheesta tarpeeksi. Myös hakijamaiden kansalaiset kaipaavat lisätietoa EU:sta ja unioniin liittymisestä. Komissio on nostanut viestinnän prioriteetikseen ja toivoo yhteistyötä asiassa.

Komissio korosti laajentumisprosessin meriittipohjaisuutta. Laajentumisen täytyy vahvistaa unionia, ei heikentää sitä. Perusasiat – yhteiset arvot, oikeudet ja vapaudet – ovat keskeisiä myös kansalaisten silmissä. Eurooppa on risteyskohdassa, jossa tarvitaan yhtenäisyyttä ja voimaa. Kyse on Euroopan yhdentymisestä. Kriteereistä ei kuitenkaan voida tinkiä. Tarvitaan kestäviä uudistuksia ja johtajuutta.

Komissio katsoi, että asteittaista lähentymistä EU:hun voitaisiin käyttää vielä tehokkaammin laajentumisprosessin tukena. Ukraina, Moldova ja Länsi-Balkanin maat ovat jo hyötynneet tästä lähestymistavasta. Esimerkiksi kolme Länsi-Balkanin maata ja Moldova on jo mukana SEPA-maksualueessa, lähitulevaisuudessa toivottavasti myös Ukraina. Ukrainan ja Moldovan kanssa on sovittu roaming-yhteistyöstä, ja komissio on ehdottamassa sopimuksia myös Länsi-Balkanin maiden kanssa. Nämä ovat tärkeitä askelia ja konkretisoivat EU:n hyötyjä hakijamaiden kansalaisille.

Tilaisuutta keskustella aiheesta yhdessä jäsenvaltioiden ja hakijamaiden kesken pidettiin erittäin tervetulleena. Moni painotti, että laajentumisessa on kyse Euroopan yhdentymisestä. Se on paitsi geopolittinen myös taloudellinen mahdollisuus kaikille osapuolille.

Keskustelussa korostettiin Kööpenhaminan kriteerien merkitystä laajentumisprosessissa. Ne ovat liittymisprosessin selkäranka ja kompassi ja ohjaavat uudistuksia hakijamaissa. Kyse on perustavaa laatua olevasta muutosprosessista, jossa tarvitaan kansallista konsensusta ja poliittista tahtoa. Oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien kunnioittaminen ja korruption vastainen toiminta on keskeistä. Kyseessä on koko yhteiskunnan harjoitus, ml. kansalaisyhteiskunta ja riippumaton media. On huomioitava myös geopolittiset haasteet ja varmistettava YUTP-yhdenmukaisuus.

Tarvetta varmistaa laajentumisprosessin uskottavuus painotettiin. Kun hakijamaat täyttävät niille asetetut ehdot, myös EU:n on kyettävä tekemään osansa. Kahdenväliset asiat eivät saisi estää etenemistä. Tarvetta päästä eteenpäin Ukrainan ja Moldovan kanssa korostettiin. Esille nostettiin liittymisneuvottelujen välivaiheita koskevien menettelyjen yksinkertaistaminen ja sujuvoittaminen. Meriittipohjaisesta etenemisestä tulisi pitää kiinni myös neuvottelujen loppusuoralla. Montenegro ja Albania korostivat tekevänsä kaikkensa saadakseen jäsenyysneuvottelut ripeästi päätökseen.

Moni piti tärkeänä, että EU:n hyötyjä tuodaan asteittaisen lähentymisen avulla näkyviin hakijamaiden kansalaisille jo ennen jäsenyyttä. Yhteistyön tiivistäminen keskeisillä osa-alueilla hyödyttää molempia osapuolia ja tukee jäsenyysneuvotteluissa etenemistä. Lopputuloksena täytyy olla täysjäsenyys. Asteittaisen lähentymisen tulee olla meriittipohjaista, ml. YUTP-yhdenmukaisuus. Parhaiden palojen poiminta ei voida hyväksyä. Etenkin sisämarkkinoiden osalta peräänkuulutettiin tarkkuutta oikeuksien ja velvollisuuksien suhteen. Esille nostettiin myös tekninen tuki (twinning, taix) hakijamaiden hallinnollisen kapasiteetin vahvistamiseksi.

Eurobarometrin tuloksia pidettiin hyödyllisinä. Moni korosti avoimen ja selkeän viestinnän tarvetta laajentumisen eduista ja haasteista. Kansalaisviestintään on panostettava yhdessä laajentumisen ”totuuden hetken” lähestyessä. Riskinä nähtiin, että pahantahtoosella ulkopuolisella vaikuttamisella viedään pohjaa tuelta laajentumiselle sekä jäsenvaltioissa että hakijamaissa.

Esille nostettiin, että EU:n toimintakykyä tulee vahvistaa samanaikaisesti laajentumisprosessin kanssa.

EU:n ulkosuhdehallinnon edustaja (MD Maasikas) totesi yhteistyötä syvennettävän myös YUTP:n alalla (ml. uudet turvallisuus- ja puolustuskumppanuudet sekä EU-missioiden vahvistaminen hakijamaissa ja hakijamaiden osallistuminen niihin). YUTP-yhdennäköisyys on arvoihin perustuva valinta ja osoitus strategisesta valinnasta. Yhteistyötä tehdään myös kansainvälisillä foorumeilla.

Liittua piti Viron, Latvian, Liettuan, Suomen ja Ruotsin yhteispuheenvuoron, jossa korostettiin Kööpenhaminan kriteerien – ml. demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet, toimiva markkinatalous sekä tarvittava hallinnollinen ja institutionaalinen kapasiteetti – merkitystä, asteittaisen lähestymistavan hyödyntämistä (esim. Ukrainan osallistuminen puolustusyhteistyöhön) tiellä kohti täysjäsenyyttä, aktiivista viestintää, kahdenvälisen asioiden pitämistä erillään laajentumisprosessista ja tarvetta avata ensimmäiset neuvotteluklusterit Ukrainan ja Moldovan kanssa.

Puheenjohtaja totesi keskustelun osoittaneen, että yli 30 vuotta vanhat Kööpenhaminan kriteerit ovat edelleen hyvin relevantteja, myös nykyisille jäsenvaltioille. Kyse on liimasta, joka sitoo maat yhteen ja tekee EU:sta vahvemman ja tehokkaamman. Demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat keskeisessä asemassa. Geopoliittinen momentum on hyödynnettävä, mutta tie EU-jäsenyyteen on pitkä ja vaativa. Tarvitaan poliittista tahtoa ja päättäväisyyttä sekä hakijamailta että jäsenvaltioilta. Asteittaista lähentymistä tarvitaan prosessin vauhdittajana, ei sen korvaajana. On löydettävä uusia tapoja toimia yhdessä. Tarvitaan myös teknistä ja muuta tukea uudistuksille. Päämääränä säilyy täysjäsenyys. Viestintä on tärkeää, ml. laajentumisen hyödyt kaikille osapuolille.

Kypros kertoi aikovansa kutsua hakijamaat myös Kyproksen pj-kaudella (kevät 2026) Nikosiassa järjestettävään epäviralliseen eurooppaministerikokoukseen.

Oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen – EU-maiden sisäinen keskustelu

Puheenjohtaja totesi oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen olevan laajentumisen ytimessä, ja keskeinen myös kansalaisten tuen näkökulmasta. Sama vaatimus koskee myös nykyisiä jäsenvaltioita. EU:n oikeusvaltiovälineitä on viime vuosina vahvistettu, mutta joissakin jäsenvaltioissa on edelleen huolestuttavia kehityskulkuja. Tarkoituksena on keskustella siitä, miten oikeusvaltiovälineitä voitaisiin edelleen vahvistaa oikeusvaltio-ongelmien ennalta ehkäisemiseksi ja niihin vastaamiseksi.

Komissio (komissaari McGrath) korosti, että sekä tulevien että nykyisten jäsenvaltioiden on selkeästi sitouduttava kunnioittamaan oikeusvaltioperiaatetta. Oikeusvaltioperiaate ja EU:n perusoikeuskirja eivät ole neuvoteltavissa. Viime vuosina on kehitetty uusia oikeusvaltiovälineitä, kuten komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus, johon on viime vuodesta alkaen sisällytetty myös neljä ehdokasmaata. Toivottavasti ensi vuonna mukaan voidaan ottaa muitakin ehdokasmaita. Komission aikomuksena on vahvistaa oikeusvaltiokertomuksen suositusten kytköstä EU-rahoitukseen. Kuten komission puheenjohtaja on todennut, oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on edellytys kaikelle EU-rahoitukselle. Tämä on lähtökohtana komission 16.7.2025 antamassa MFF-ehdotuksessa. Ehdollisuusasetusta sovelletaan jatkossakin kaikkeen EU-rahoitukseen. Lisäksi kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat (NRP-suunnitelmat) kytkettäisiin oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuskirjan kunnioittamiseen.

Käydyssä keskustelussa korostettiin EU:n olemassa olevien oikeusvaltiovälineiden tehokasta ja toisiaan tukevaa käyttöä. Komission vuotuista oikeusvaltiokertomusta ja sen pohjalta käytävää neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelua pidettiin tärkeinä oikeusvaltiorikkomuksia ennaltaehkäisevinä välineinä. Rakentavan vuoropuhelun merkitystä korostettiin. Moni kiitteli sisämarkkinaulottuvuuden vahvistamista oikeusvaltiokertomuksessa sekä ehdokasmaiden mukaan ottamista kertomukseen ja sen pohjalta käytäviin keskusteluihin. Myös Ukrainan ja Moldovan mukaan ottamista toivottiin. Esille nostettiin, että jäsenvaltioille oikeusvaltiokertomuksessa esitetyt suositukset voitaisiin kategorisoida niiden tärkeyden mukaan. Suositusten toimeenpanoon tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

EU-rahoituksen entistä tiukempi kytkeminen oikeusvaltioperiaatteen ja EU:n perusoikeuskirjan kunnioittamiseen nousi keskustelussa vahvasti esille. Komission MFF-ehdotukset saivat tältä osin laajaa tukea. EU:n veronmaksajien rahoja ei voi kohdentaa niille, jotka eivät oikeusvaltioperiaatetta kunnioita. Myös jo olemassa olevan ehdollisuusasetuksen hyödyntämistä tarvittaessa korostettiin.

Myös komission rikkomusmenettelyjä ja SEU 7 artiklan menettelyä pidettiin tärkeinä välineinä oikeusvaltiorikkomuksiin puuttumiseksi. Esille nostettiin, että rikkomusmenettelyt vievät joskus liikaa aikaa.

Komissio voisi pyytää nykyistä useammin väliaikaisia toimia. EU:n tuomioistuimen tuomioiden asianmukainen toimeenpano on varmistettava.

Moni ilmaisi valmiutensa tarkastella menettelytapoja SEU 7 artiklan menettelyn tehostamiseksi nykyisten perussopimusten puitteissa. Viime kädessä kyse on kuitenkin poliittisesta tahdosta. Esille tuomiin avoimuutta tarkastella seuraavia askelia käynnissä olevassa SEU 7 artiklan menettelyssä.

Kansalaisyhteiskunnan ja riippumattoman median tukemista pidettiin tärkeänä.

Suomi piti EU:n oikeusvaltiovälineiden vahvistamista keskeisenä sekä nykyisiä että tulevia jäsenvaltioita ajatellen. On valmis etenemään kaikilla raiteilla, mutta EU-rahoituksen ehdollisuus on tehokkain keino ennaltaehkäistä oikeusvaltio-ongelmia ja vastata niihin. MFF-neuvotteluissa tulee pyrkiä mahdollisimman vahvaan oikeusvaltioehdollisuuteen. Se on tärkeää myös varojen väärinkäytön ja korruption ehkäisemiseksi. Ehdollisuusasetus oli iso askel oikeaan suuntaan, ja sitä on sovellettava jatkossakin kaikkeen EU-rahoitukseen. Tukee myös komission esittämiä toimia oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi. Oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU-rahoituksen välille voitaisiin rakentaa kytkös. Oikeusvaltioperiaate on edellytys sisämarkkinoiden toiminnalle, terveelle julkiselle taloudelle ja tehokkaille rakenneuudistuksille, ja siten myös olennainen osa eurooppalaista ohjausjaksoa.

Komissio kiitti avoimesta ja rakentavasta lähestymistavasta. Vaikka erilaisiakin näkemyksiä on, valtaosa jäsenvaltioista tukee vahvoja välineitä oikeusvaltioperiaatteen varmistamiseksi. Komission 16.7. antamaan MFF-ehdotukseen sisältyy ehdollisuutta koskevia ehdotuksia. Komissio muistutti, että CPR-asetuksen ja RRF-asetuksen (ja niihin kytkeytyvän oikeusvaltioehdollisuuden) voimassaolo on päätty-mässä. Jos oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuskirjaa ei kytketä nyt ehdotettuihin NRP-suunnitelmiin, tuleva rahoituskehys tulee olemaan ehdollisuuden suhteen nykyistä heikompi. Tätä enemmistö jäsenvaltioista ja kansalaiset tuskin haluavat nähdä. Myös tiukan taloustilanteen valossa on olennaista varmistaa, että EU:n varoja käyttävät maat kunnioittavat EU:n arvoja. Suhteellisuus, kriteerien selkeys, avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tietysti tärkeitä periaatteita.

Komissio muistutti, että se on valmis auttamaan jäsenvaltioita oikeusvaltiokertomuksen suositusten toimeenpanossa. Yli puolet suosituksista on toimeenpantu kokonaan tai osittain, mutta melkein puolet ei. On hyvä, että oikeusvaltioperiaatteen merkitys nähdään myös kilpailukyyn kontekstissa. Yritysten on voitava luottaa siihen, että niitä kohdellaan tasapuolisesti. Komissio vakuutti olevansa tarvittaessa valmis ryhtymään toimiin oikeusvaltioperiaatteen suojelemiseksi, ml. rikkomusmenettelyt ja väliaikaisten toimien pyytäminen silloin kun tarvitaan nopeaa reaktiota. SEU 7 artiklan menettelyssä jatkoaskelien ottaminen on neuvoston käsissä. Useita kuulemisia on jo järjestetty, ja komissio on valmis tarjoamaan tukeaan tarvittaessa.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta. EU-rahoituksen ehdollisuus nousi vahvasti esille. Myös muut oikeusvaltiovälineet ovat tärkeitä. Välineitä tulee soveltaa tehokkaasti ja kehittää edelleen. Tarvitaan poliittista tahtoa.

EU-maiden lounaskeskustelu unionin sisäisistä uudistuksista

Puheenjohtaja muistutti komission puheenjohtaja von der Leyenin todenneen, että vaikka EU:n sisäiset uudistukset ovat olleet tarpeen jo muutenkin, laajentumisen myötä niistä tulee välttämättömiä. EU:n täytyy olla valmis laajentumiseen sitten kun hakijamaatkin ovat. Uudistuksia tarvitaan kuitenkin muistakin syistä, jotta voidaan varmistaa EU:n pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttaminen ja unionin globaali toimintakyky. Jatkokeskustelujen pohjaksi odotetaan komission lupaamia politiikka-arvioita.

Komissio (komissaari Kos) viittasi maaliskuussa 2024 annettuun tiedonantoon. Perusteellisempia politiikka-arvioita valmistellaan. EU:n toimintakyvyn parantamisessa keskitytään siihen, mitä olisi tehtävissä nykyisten perussopimusten puitteissa. Komissio on jo useaan kertaan ehdottanut perussopimukseen sisältyvien passerelle-lausekkeiden hyödyntämistä määräenemmistöpäätösten lisäämiseksi neuvostossa tietyillä aloilla, kuten energia, verotus ja YUTP. EU:n sisäinen uudistaminen etenee myös muilla raiteilla, ml. kilpailukykykompassi, puhtaan teollisuuden ohjelma, maatalouden ja ruuan visio, puolustusaloitteet, sääntelyn yksinkertaistaminen ja tulevaa rahoituskehystä koskevat ehdotukset.

Käydyssä keskustelussa korostettiin tarvetta saada komission politiikka-arviot jatkokeskustelujen pohjaksi. Sisäisiä uudistuksia koskevaa prosessia tulisi viedä eteenpäin rinnakkain laajentumisprosessin kanssa. Samalla tulisi huomioida geopoliittinen konteksti. Uudistukset ovat tärkeitä EU:n itsensä, ei

vain laajentumisen näkökulmasta. EU:n kilpailukyvyyn, yksinkertaistamisen, turvallisuuden, puolustuksen ja ulkoisen toimintakyvyn sekä unionin yhteisten arvojen on pysyttävä uudistusten keskiössä. Tulevaa rahoituskehystä koskevia neuvotteluja pidettiin keskeisinä.

EU:n päätöksentekokykyyn liittyen kuultiin tuttuja kommentteja sekä määräenemmistöpäätösten lisäämisen puolesta että sitä vastaan. Yhtä mieltä oltiin siitä, että EU:n sisäisiä uudistuksia tulee edistää nykyisten perussopimusten puitteissa. Eurooppa-neuvosto antaa työlle suuntaviivat, ja yleisten asioiden neuvoston tulee varmistaa horisontaalinen lähestymistapa neuvostossa.

EUH (Maasikas) viittasi tarpeeseen tehostaa neuvoston päätöksentekoa YUTP:n alalla.

Komissio kiitti jäsenvaltioita esitetyistä huomioista. Poliittika-arviot julkistettaneen syksyn aikana. EU:n uudistaminen etenee myös mm. kilpailukyvyyn vahvistamisen ja sääntelyn yksinkertaistamisen puitteissa. Tulevaa rahoituskehystä koskevat neuvottelut ovat hyvin tärkeitä.

Puheenjohtaja totesi, että seuraavana askeleena ovat komission poliittika-arviot, toivottavasti syksyn aikana. Keskusteluja yleisten asioiden neuvostossa jatketaan, kun poliittika-arviot on saatu.

Suomen edustajat

Ministeri Strand, erityisavustaja Lång ja EU-erityisasiantuntija Siivola

Asiakirjat

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite